

1.4. Управлінський облік виробничих запасів: логістичний підхід

Сучасний стан розвитку національних промислових підприємств призвів до необхідності удосконалення управлінського обліку в цілому. Управлінський облік виробничих запасів – це дуже складний та важливий процес, оскільки неправильно прийняті рішення можуть призвести до суттєвих втрат на підприємстві. За умов підвищення рівня конкуренції величина виробничих запасів на підприємстві насамперед залежить від обсягів його операційної діяльності, особливого значення набуває створення автоматизованих систем управління запасами, основною складовою яких є управління виробничими запасами. Отже, недосконале опрацювання основних положень системи управління виробничими запасами на підприємстві суттєво впливає на рівень рентабельності підприємства та собівартість готової продукції. Поряд з цим постає нове завдання – заміна людського ресурсу засобом використання новітніх облікових програм та ІТ систем та створення ефективної виробничої логістичної системи обліку виробничих запасів.

Виробнича логістика на промислових підприємствах – це насамперед забезпечення безперервного, вчасного та економічно ефективного руху матеріальних потоків на всіх стадіях виробничого процесу відповідно до прогнозованих планів діяльності підприємства.

Виробничі запаси, а саме матеріальні потоки з'являються на підприємстві, як наслідок транспортування, складування і виконання інших дій із сировиною, напівфабрикатами і готовими виробами, тобто від первинного джерела сировини аж до кінцевого споживача. Завдяки використанню логістичної системи управління матеріальними потоками можна: швидко реагувати на зміни клієнтської бази, заощадити час між прибуттям сировини і матеріалів і поставкою товарів кінцевому споживачу, мінімізувати товарні запаси, заощадити час доставки товарів, прискорити процес отримання інформації, підвищити рівень сервісу.

Функціонування ефективної виробничої логістичної системи забезпечило б контроль на всіх ділянках виробничого процесу. Основна мета логістичної діяльності формулюється основним правилом логістики – правилом „7R”: потрібний товар (right product) потрібної якості (right quality) в потрібній кількості (right quantity) повинен бути доставлений в потрібний час (right time) і в потрібне місце (right place) потрібному споживачу (right customer) з потрібним рівнем затрат (right cost).

Логістичні процеси на промисловому підприємстві проходять декілька основних етапів. До першого етапу входять процеси складування та транспортування готової продукції. Другий етап складається з обслуговування клієнтів, обробки замовлень, складування, управління запасами готової продукції, транспортування, тобто можна сказати, що другий етап поєднує в собі всі логістичні функції. Після процесу обробки замовлень слідує процес доставки сировини, матеріалів на підприємство, прогнозування збуту, управління запасами матеріалів, незавершеного виробництва, закупівля сировини, матеріалів, проектування логістичних систем. Щоб визначити ефективність використання логістики на підприємстві систематично проводять аналіз діяльності і показники порівнюються зі стандартами якості. Четвертий етап поєднує всі функціональні області логістики, підприємства виходять на глобальний рівень роботи з урахуванням законів різних країн. Логістика також охоплює і митні операції, вводиться цілісна документація.

Організація матеріальних потоків насамперед залежить від розвитку транспортної інфраструктури. При цьому, важливо, щоб існувала інформаційна система, яка б містила в собі дані руху, маршрути, терміни, тощо. М.А. Окландер та О.П. Хромов виокремлюють такі основні функції логістичної системи:

- 1) фізичний розподіл: координацію з планом маркетингу; прогнозування попиту; сервіс; оперативно-календарне планування транспортування готової продукції; управління запасами готової

продукції; оброблення замовлень клієнтури; складування готової продукції; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з готовою продукцією; постачання готової продукції; облік запасів готової продукції;

2) підтримку виробництва: координацію з планом фізичного розподілу; оперативно-календарне планування руху незавершеного виробництва; внутрішньозаводські переміщення матеріалів; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з незавершеним виробництвом; доведення сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів до виробничих підрозділів; складування незавершеного виробництва; облік запасів незавершеного виробництва;

3) постачання: координацію з оперативно-календарним планом виробництва; вибір і проведення переговорів з постачальниками; планування потреби в матеріалах; складання оперативно-календарного плану постачання; транспортування сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів; складування виробничих запасів; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з предметами постачання.

Логістична система організації виробництва включає в себе такі основні елементи:

- відмова від надлишкових запасів;
- відмова від завищеного часу на виконання основних і транспортно-складських операцій;
- відмова від виготовлення серій деталей, на які немає замовлення покупців;
- усунення простоїв устаткування;
- бов'язкове усунення браку;
- усунення нераціональних внутрішньозаводських перевезень;

– перетворення постачальників з протилежної сторони в доброзичливих партнерів.

Вивчаючи процес забезпечення промислових підприємств виробничими запасами науковці виокремили значну кількість витрат, пов'язаних з ними.

О.О. Андрухова та І.А. Якімов поділяють їх на такі 4 групи (табл. 1.6):

Таблиця 1.6

Витрати, пов'язані з виробничими запасами

Витрати на постачання	→ управління закупівлями, управління замовленнями, управління запасами, організація транспортування, організація складської діяльності та управління складським технологічним процесом
Витрати на підтримку виробництва	→ управління технологічними процесами, управління замовленнями у виробництві, управління технологічними запасами виробництва, підтримка стандартів якості і логістичного сервісу, організація роботи внутрішньовиробничого технологічного транспорту, управління методами обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості
Витрати на розподіл	→ транспортування, організація складської діяльності, ціноутворення, планування каналів розподілу, управління технологічним процесом складування, управління запасами, підтримка стандартів якості продукції і логістичного сервісу
Витрати на інформатизацію	→ управління процесом узагальнення логістичних витрат та визначення напрямків інформаційних потоків, управління витратами на формування інформаційних потоків, створення і функціонування загальної управлінської інформаційної логістичної системи

Витрати, пов'язані з утриманням та використанням виробничих запасів (логістичного напрямку) поділяються на такі:

- визначення термінів подачі замовлень для своєчасного поповнення запасів;
- транспортні витрати та експедиційні витрати;
- витрати на технологічні цілі та підвищення кваліфікації працівників (у разі змін виробничої програми, технологій);
- витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи;
- витрати на перевірку якості та кількості отриманого замовлення та визначення технології його приймання;

- зупинка виробничого процесу та відповідна втрата часу (зокрема, оплата простоїв);
- вартість відкладених та втрачених замовлень.

Таким чином, одне із основних завдань діяльності управлінського персоналу – це пошук інформації про логістичні витрати так, як вони не мають відокремленого відображення у бухгалтерській звітності. Тому так важливо побудувати ефективну виробничу логістичну систему на підприємстві, адже від неї залежить конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Інформаційний потік – це система рухомих в логістичній системі повідомлень, які функціонують задля управління, аналізу та контролю будь-яких логістичних операцій. Інформаційний потік складається з паперових та електронних документів.

Значущим елементом будь-якої логістичної системи є підсистема, що забезпечує проходження і обробку інформації, яка при найближчому розгляді сама розгортається у складну інформаційну систему, що складається з різних підсистем. Так само, як і будь-яка інша система, інформаційна система повинна складатися з впорядковано взаємозалежних елементів та володіти деякою сукупністю інтегративних якостей. Для прийняття ефективних управлінських рішень щодо процесу постачання виробничих запасів на підприємство працівникам потрібно володіти достатньою інформацією про нього. На основі такої інформації складається стратегічний план розвитку підприємства, адже саме цей процес впливає на грошовий потік підприємства і забезпечує його безперервну виробничу діяльність.

Упровадження інформаційної системи управління забезпечує швидке реагування на зміни кон'юнктури ринку, раціоналізувати виробничий процес, автоматизувати основні операції, які відбуваються на підприємстві.

Інформація впливає на дві важливі ланки логістики – управління та прогнозування замовлень, адже працівники мають володіти точною і достовірною інформацією для того, щоб уникнути та прогнозувати неточності розрахунків, тощо. Недарма вчені виокремлюються найефективнішу

логістичну систему «точно в термін», яка на сьогодні стала обов'язковою умовою перевезень. Також набувають популярності такі системи, як «швидке реагування» та «безперервне поповнення запасів».

Таблиця 1.7

Потреби, які має забезпечити робота логістичної системи на підприємстві.

Потреби, які має забезпечити робота логістичної системи на підприємстві.
1. Побудова стратегій постачання виробничих запасів;
2. Управління виробничими запасами;
3. Пошук надійних постачальників та укладання договорів із ними;
4. Управління підготовкою матеріальних цінностей до споживання;
5. Моделювання транспортної доставки;
6. Управління транспортною системою (зовнішньою і внутрішньою);
7. Управління технічним забезпеченням;

Ефективним на промисловому підприємстві буде використання стратегії «розміщення складів поблизу виробництва». Для цього менеджерам потрібно визначити причини, які призвели до неефективного складського господарства, визначити нові цілі його функціонування, розглянути обмеження та розробити систему показників для оцінки діяльності вже нового складського господарства і, найважливіше, розробити план його оптимізації. Основні переваги використання логістичного підходу на підприємстві є такі:

- зменшення транспортних витрат;
- скорочення часу проходження запасів по логістичному ланцюгу;
- підвищення якості виробничих запасів;
- скорочення витрат ручної праці та витрат на операції з вантажем.

Важливо розуміти, що сучасний національний бізнес, який поділяється на виробництво та логістику, на 15% складається з виробництва, а 85% – з логістики. Ефективним шляхом також є створення на підприємстві власної інфраструктури (складсько-транспортної), також можна залучати сторонні організації, так звані, логістичні посередники: перевізні компанії, митні брокери, страхові та інші служби.

Фактори, які впливають на організацію процесу товароруху

Транспортні	Торгові	Виробничі	Людський
1. Наявність та стан транспортних шляхів. 2. Види транспорту, що використовуються для перевезення.	1. Розміри, розміщення та галузь підприємства. 2. Ступінь складності. 3. Асортименту товару; 4. Структура та рівень організації товаропостачання	1. Розміщення виробництва. 2. Галузь діяльності.	1. Рівень кваліфікації персоналу. 2. Дотримання техніки безпеки. 3. Швидкість реагування на зміну оперативної обстановки на ринку.

Отже, варто зазначити, що на організацію логістичної системи підприємства значний вплив мають не тільки внутрішні фактори, а і зовнішні. Рівень розвитку транспортної системи держави – один із головних зовнішніх факторів. Також для економії ресурсів слід правильно обрати транспортний засіб, враховуючи відстань перевезень, стан і специфіку виробничого запасу, який транспортується. На вибір виду транспорту впливає ряд факторів, у тому числі: вартість перевезення, час доставки, частота відправлень, надійність дотримання графіка доставки вантажу, здатність перевозити різні вантажі, здатність доставити вантаж у будь-яку точку території.

Загальний аналіз товароруху країни наведено на рис. 1.5.

Рис. 1.5 Загальний обсяг товароруху в Україні за видами транспорту станом на 1 грудня 2017 р., млн.т/км

Сучасна транспортна структура України знаходиться на порівняно низькому рівні. Відсутність координації при плануванні промислово-транспортних логістичних зон спричинило великий ріст витрат у сфері виробництва.

Найефективнішими логістичними системами, які використовуються як і в Україні, так і за кордоном являються:

- KANBAN (японська карткова система виробничої логістики);
- OPT – Optimized Production Technology (оптимізована виробнича технологія);
- JIT – Just in Time (система постачання точно в термін);
- MRP 1, 2, 3 – Material Requirements Planning (планування матеріальних потреб);
- ABC-XYZ (системи управління запасами);
- ERP – Enterprise Resource Planning (планування ресурсів підприємства);
- DRP 1, 2 – Distribution Requirements Planning (планування збутових потреб та ресурсів);
- LRP – Logistics Resource Planning (планування логістичних ресурсів);
- CRM – Continuous Replenishment Management (управління безперервним поповненням запасів);
- EDI – Electronic data Interchange (електронний обмін даними);
- LP – Lean Production (заощадливе виробництво);
- SCM – Supply chain management (управління ланцюгом (ланцюгами) поставок);
- TMB – Time-based logistics (логістика в реальному масштабі часу);
- VAL – Value added logistics (логістика доданої вартості); E-logistics (електронна логістика);
- VL – Virtual logistics (віртуальна логістика);

– CALS – Computer-aided Acquisition & Logistic Support (автоматизована система логістичного управління дослідженнями, проектуванням, виробництвом та експлуатацією високотехнологічної продукції).

Використання даних логістичних систем значно зменшують вартість логістичних витрат на зберігання виробничих запасів, зменшують кількість запасів за допомогою визначення точного місця постачань, скорочують потреби в додаткових складських площах, зменшують транспортні витрати, тощо. В сучасних умовах господарювання найдоцільнішим буде логістичний підхід до управління виробничими запасами. Логістична система являється дуже зручною та ефективною для менеджерів, бо має низку переваг, основна серед яких – регламентація операцій логістики та відображення їх у системі управлінського обліку. Правильно побудована логістична система на підприємстві впливає на економічну стабільність підприємства та допомагає швидко реагувати на вплив внутрішніх та зовнішніх чинників.

В зв'язку з швидким розвитком інформаційних технологій з'являється потреба в розширеній інформації для управління центрами витрат та сферами відповідальності. Доцільно використовувати сумісні інформаційні системи, в яких би поєднувались дані бухгалтерського, управлінського та логістичного секторів. Головна мета логістики у сфері управління запасами – це оптимізація процесів, пов'язаних з їх рухом, а також оптимізація інформаційних потоків щодо запасів для забезпечення їх контролю та ефективності використання.

Список використаних джерел

1. Амітан, В.Н. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах [Текст] / В.Н. Амітан, Р.Р. Ларіна, В.Л. Пілюшенко. – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2003. – 73 с.
2. Аникин Б. А. Логистика: [учебное пособие] /Б. А. Аникин, Т. А. Родкина. – М.: Проспект, 2007. – 399 с.

3. Кальченко А.Г. Логістика: підручник / Кальченко А.Г. – К.: КНЕУ, 2006. – 284 с.

4. Лола Ю. Ю. Управління матеріальними ресурсами на підприємстві (логістичний та реінжиніринговий підхід) [Текст] : дис... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка і управління підприємствами / Ю. Ю. Лола ; Харківський національний економічний ун-т. – Харків, 2009. – 202 с.

5. Костюченко Л. Використання логістичних методів та моделей в системі матеріально-технічного забезпечення залізничного транспорту / Л. Костюченко // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – Вип. 10. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – 2006. – №10. – С. 187-191.

6. Самойлик Ю. В. Економічний механізм формування стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства / Ю. В. Самойлик // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3. – С. 94-98.

1.5. Економічна сутність основних засобів та їх роль за сучасних умов господарювання

Сучасний етап розвитку економіки пов'язаний з кардинальними змінами в структурі, формах власності, в організації та управлінні виробництвом. Це потребує вдосконалення системи облікової інформації для прийняття управлінських рішень. Трансформація обліку здійснюється в рамках реалізації стратегічного курсу нашої держави на інтеграцію до світового економічного простору, що передбачає адаптацію законодавства України до європейського рівня. За ринкових відносин відбуваються якісні зміни за всіма сферами управління, і в бухгалтерському обліку, зокрема, шляхом прийняття законів та інших нормативно-правових документів. Пошук найоптимальних економічних рішень вимагає удосконалення організаційних, історичних і законодавчо-правових нормативів облікової системи.